

Kamuya Açık Ama Kamusal Mı? Müşterek Dünya ile Akışkan Ağlar Arasında Kamusal Alanın Bugünü 6

Ahmet Özdemir¹

Özet

İletişimin hızı ve yoğunluğu, kamu meselelerinin görünürlüğünü artırsa da kalıcı ve derinlikli bir kamusal alan üretmek için tek başına yeterli değildir. Çalışma, Arendt’in görünürlük/müşterek dünya ayrımından ve Ranciere’in demokrasi paradoksundan hareketle Lippmann ve Sennett’in kamusal ilgisizleşme teşhisleri ile Habermas’ın yapısal dönüşüm okumasını bir araya getirir. Bu kuramsal hat, dijital platformların dikkat ve duygulanım ekonomileriyle birleştğinde ortaya çıkan anlık dolaşım-kısa ömürlü tartışma gerilimini açıklar. Warner’ın kamular/karşı-kamular çerçevesi ve context collapse tartışması, çevrimiçi çoğulluğun nasıl parçalanabildiğini gösteriyor. Çalışma, kamusal alanın kalıcılığını ölçmek üzere üç gösterge önerir: Dolaşım süresi, karşı-argüman yoğunluğu, kurumsal yankılanma. Güncel vakalar, kamuoyu baskısının kararları tetikleyebildiğini; ancak tartışmanın kurumsal yapıları (meclis, yargı, düzenleyiciler, kamusal yayıncılık, STK’lar) taşınmadıkça sönmüldüğünü ortaya koyar. Sonuç olarak hız tetikleyici, kurumlar ise kamusal alanın taşıyıcısıdır.

GİRİŞ

Bugün iletişim altyapılarının hızlanması ve dijital platformların yaygınlaşması, kamusal meselelerin görünürlüğünü artırdığı ölçüde onların tartışılma biçimlerini de dönüştürmektedir. Bu dönüşüm kimi gözlemcilerce kamusal alanın zayıflaması, hatta dağılması olarak okunurken; diğerlerince yeni biçimler altında sürekliliğini koruyan, fakat derinliği ve süresi kısalan “*aşlı kamusalılıklar*”ın ortaya çıkışı olarak değerlendirilir. Bu çalışma, kamusal alanın değersizleşmesi değil nasıl dönüştüğü sorusuna odaklanır: İletişim

1 Öğr. Gör. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Meslek Yüksek Okulu
ORCID: 0000-0002-3488-8250

hızının ve platform ekonomisinin baskınlaştığı anlarda kamusalılık hangi koşullarda kalıcılaşır ya da yüzeysel hale gelir?

Tartışma, Arendt'in kamusalılığı “görünürlük” ve “müşterek dünya” etrafında iki fenomen olarak kavrayışından hareketle Ranciere'in demokrasinin içkin paradoksu, Lippmann ve Sennett'in kamusal ilgisizliğin artması ve mahremiyet yönelimli arka plana çekilme teşhisleri üzerinden ilerler. Ardından Habermas'ın Kamusalılığın Yapısal Dönüşümü ile sunduğu tarihsel-kurumsal çerçeve, medya-piyasa ilişkilerinin kamusal tartışmayı nasıl yeniden şekillendirdiğini göstermek için merkeze alınır. Bu kuramsal hat, dijital platformların dikkat mimarileri, hız ekonomisi ve duygulanımsal etkileşim mantığıyla nasıl kesiştiğini; “*context collapse*”, “*karşı-kamular*” ve linç kültürü gibi olguların kamusal akıl yürütmeyi nasıl zorladığını açıklığa kavuşturur.

Yöntem olarak çalışma, kavramsal bir çözümlemeyi olay temelli illüstrasyonlarla birleştirir. Çeşitli ülkelerden güncel örnekler—örneğin sanat etkinliklerinin iptali, parlamento vetolarının geri çevrilmesi, geniş katılımlı imza kampanyaları veya büyük teknoloji platformlarının gizlilik dili değişiklikleri—kamuoyu baskısı ile kurumsal kararlar arasındaki ilişkiyi görünür kılar. Makalenin katkısı üç yönlüdür: (i) “kamusal derinlik” için dolaşım süresi, muhalif argüman yoğunluğu ve kurumsal yankılanma ölçütlerini önererek tartışmayı operasyonel bir zemine taşır; (ii) Arendt-Rancière-Habermas hattını Warner ve çağdaş platform çalışmalarıyla aynı analitik çerçevede birleştirir; (iii) normatif bir sonuç olarak, kamusalılığın kalıcılığının yalnızca kullanıcı sayısına değil, kurumsal taşıyıcılara (hukuk, STK'lar, meslek örgütleri, kamusal yayıncılık) eklenmesine bağlı olduğunu ileri sürer.

1. İletişimin Hızından Önce Bir Müzakere Mekânı: Kamusal Alanın Tarihsel ve Kuramsal Bir Çerçevesi

Demokrasi ideali dinamik bir sürecin ürünü olmasıyla ortalama bir yurttaşlık bilinci ve müştereklik varsaymaktadır. İdeal olmaklığıyla demokrasi, durağan değil her zaman geliştirilmesi gereken dinamik bir olgudur (Calhoun ve diğerleri, 2025, s. 21). Dinamizmini ise halktan gelen taleplere yanıt verebilmesi gücüyle pekiştirmektedir. Siyasetin amacı olan ortak iyiye ulaşma çabası ve bu çabanın en güçlü unsuru olan halkın katılımı ise müşterekliğin aktif bir şekilde oluşmasındaki bilinci yansıtmaktadır. Nitekim Hannah Arendt *İnsanlık Durumu* (2021) adlı eserinde *kamusallık* teriminin birbiriyle ilişkili ama tümüyle özdeş olmayan iki fenomen etrafında şekillenen yapısını bu bilinç ve müştereklik bağlarıyla açıklar. İlk fenomen kamusal alanda ortaya

çıkan her şeyin görülebilir ve duyulabilir olmasıdır. Görülen şeyin bireysel tüm arzulardan, isteklerden ve duygulardan bağımsız bir biçimde açığa çıkması gerekir. (s. 93-94). İkinci fenomen ise “*kamu*” teriminin müşterek bir dünyayı imlemesidir (s. 95). Kamusal alanda görülen şeyler müştereklik bağlarına o kadar sıkı sıkıya bağlıdır ki öznel meseleler otomatikman kamusal olandan ayrıştırılır, marjinal kılınır. Kamusal alan bizleri bir araya getiren bir ortak dünya yaratma amacının nihai yeridir. O halde kamusal alanı, ortak bir dünyada müşterek bir bağ yaratan, öznel deneyimlerin çokluğunu bu anlam etrafında biçimlendiren ve sahip olduğu dışsallık özelliğiyle bireyin arzularını ortak dünyanın korunması ve müştereklik bağlarının güçlenmesi için sınırdan tutulan politik bir mekân olarak tasavvur edebiliriz. Başka bir deyişle, kamusal alan demokrasi adına farklılıkları kabul etmekle birlikte ortak dünyada kamusal bir iyi yaratmanın yoludur.

Demokrasi ve kamusal alanın bu zorunlu korelasyonu –ikisi de birbirinin nedeni ve tamamlayıcısıdır- iki konseptin de hayatiyetlerini sürdürebilmeleri için idealize edilmelerinin koşulunu oluşturmaktadır. İnsanlar arasındaki farklılıkların müşterek bağlar yaratma suretiyle kamusal alan, demokrasi idealinin ilkelerini oluşturur. Demokrasinin ise bütünü hükümlerle olduğu bir yönetim biçimini imlemesiyle keyfiliğe-zorbalığa direnecek kamusal alanları yaratması gibi bir görevi vardır. Dolayısıyla demokrasi ve kamusal alan arasındaki korelasyon bağının, birinin diğeri aleyhine ağırlık kazanması ya da demokratik yaşamın *müşterek* değil de *aynı* düzlemde yoğunlaşması ya da kamusal alanın belirsizleşmesi gibi krizler yaratacaktır. Demokratik yoğunlaşma kamusal bir müşterek yaratılmadan terör örgütlerinin bile kendilerini demokrasi kahramanı görmelerinden kaynaklanır. Her şeyin ve herkesin kamusal düzlemde olmadan demokratik çerçevenin içine yerleşmesi müştereklik bağını koparacağı gibi yurttaşın bilincini tersyüz edecektir. Çok fazla demokrasi anlayışı ve bundan kaynaklanan demokratik yoğunluk arzusuyla dolmuş bireyin egemenliğine demokrasiyi kurban etme girişimidir. Jacques Ranciere *Demokrasi Nefreti* (2020) eserinde bu olgunun demokrasinin kendine içkin paradoksu olduğunu ifade eder. Çözüm ise demokratik yoğunluk nedeniyle müşterek değil de kendi kolektif aynılık bağlarını yaratan siyasal enerjileri bireysel hazzı ve mutluluğa odaklamaktır. Ancak bu çözümün etkisi de iki yönlü olacaktır. İlki, yurttaşları kamusal iyiye karşı ilgisiz hale getirir. Diğeriyse toplumdan çıkan çoklu ve çeşitlenen taleplere yanıt vermeye çağrı yapan yönetimlerin altının oyulmasıdır (s. 14). Paradoks bu noktada biraz daha görünürlük kazanmaktadır. Demokratik yaşam kamusal işlerin tartışılması adına halkın geniş katılımını şart koşar. Ancak bu yöneticilerin taleplere yanıt verme gücü bakımından iktidarı yıpratacaktır, yöneticiler iktidalarını kaybetmemek için popülizme kayacaktır. Öte yandan

kamusal iyi arayışına rağmen kamusal alan halkın siyasi enerjisini bireysel tatmine çeviren bir mekâna dönüşecektir. Ranciere için iyi demokrasi, “*bireysel geri çekilme aşırılığını*” ve “*kolektif etkinlik aşırılığını*” denetim altına alabilen bir toplumsal yaşam ve yönetim biçimini amaçlamalıdır (s. 15). Bu da ancak tartışılması gerekli demokratik araçların kamusalılık şeklinde görünmesi yoluyla olabilecektir.

Ranciere’in demokrasinin paradoksu olarak algıladığı ancak bu çalışmada demokrasi ve kamusal alanın çatışması olarak tercih edileceği olguyu esasında *Hayalet Kamu* (2024) eserinde Walter Lippmann Amerika kamuoyuna bakarak anlamaya çalışmıştır. Lippmann haklı gerekçelerle sadece seçimler yoluyla onu da seçmenlerin hepsinin oy vermeye gitmediği dar bir katılımı kamuoyu yaratan vatandaşların kamusalılıklarının derecesini sorgular. Ona göre yurttaşların demokratik yaşamda olan bitene ilişkin ne olduğuna dair bir bilgileri yoktur, demokrasi uğruna yapılan şeylerin bilincinde ve farkında değillerdir. Lippmann için yurttaşların eğitim ve belli başlı vatandaşlık bilinci yaratan etkenler kamusal alan için yeterli olmaz. Böyle bir yurttaşın kamusalılık yaratacağı fikri safça bir inanıştır. Dolayısıyla demokrasi dediğimiz şey ona göre *hayalet bir kamu* yaratmaktan fazla bir şey yapmamıştır. Lippmann bir adım öteye giderek kamusal alanı, yurttaş topluluğunun fikirlerini ifade etmekten çok yöneticiler tarafından alınan kararlara sadece lehte ve aleyhte görüş bildirdikleri bir kutuplaşma mekânı olarak tasvir eder (s. 13-41).

Lippmann’a benzer biçimde Richard Sennett de kamusal olana ilişkin değişimin umutsuz temsilcisi gibi görünmektedir. Her ne kadar kamusal alanın dönüşümünü tarihsel olarak iyi bir şekilde kavramış olsa da Sennett, kamusal alanın bireyin mahremine yönelik vurgusuyla içinin boşaldığını iddia etmiştir. Bu bağlamda birey kendine dönmüş ve sadece aile bağlarına duyduğu güvenle kamusal alandan uzaklaşarak mahrem bir anlayış geliştirmiştir. Kamusal tartışmalar ve meseleler birey için zorunluluk dışında bir ritüelden başka anlam ifade etmez olmuştur. Kamusal alan Sennett’e göre bireysel arzular için boş bırakılmıştır (2020, s. 15-26).

Sennett de Lippmann da görüşlerinde haksız sayılmaz. Ancak demokrasinin kamusal alanla göbekten bağımlılığı onu boşa çıkarmaz, hiç değilse kamusal alanı bu kadar etkisiz kılmaz. Kamusal alanın ve kamusalılıklara ilişkin bir değişim tabi ki söz konusudur, ancak kamusal alanın bu dönüşümü onu değersiz kılmamıştır. Kamusal alan hayatîyetini az da olsa sürdürebilmektedir. Demokrasi idealinin ve buna bağlı olarak kamusal alanın etki sahasının varlığını koruyan tarafı 2025 yılında da devam etmektedir. Küresel alana ilişkin kamusal bu kalkışmalar aşağıda Tablo 1’de verilmiştir. Kamusal olayların etki derecesine bakıldığında kamusal alanın

zayıf da olsa varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Bu noktada çalışmanın temel meselesi, kamusal alanın yokluğu değil onun nasıl dönüştüğü, etki alanının daraldıysa bu duruma hangi koşulların neden olduğu, iletişimin dijitalleşme veçhesiyle nasıl bir ilişki kurduğu oluşturacaktır. Çünkü kamusal alanların varlığı periyodik dönemlerde özellikle siyasetin ve toplumsal olanın kriz dönemlerinde azalmış veya güçlenmiştir. Ayrıca bugün iletişimin yoğunluğu ve hızı referans alındığında kamusal alanın dijital veçhesi önem kazanmıştır. En önemlisi ise Lippmann ve Sennett kamusal alanın söylemin (Foucault, 2023) taşıyıcısı olduğunu gözden kaçırmış gibidir. Söylem, iktidar düzeneklerinin nasıl kurulduğunu ve bu düzenekler karşısında söylemle mücadelede yurttaşın nasıl konumlanacağını belirleyen siyasi ortamlardır.

Tablo 1: Kamuoyu Baskısıyla Değişen/Tartışması Büyüyen Olaylar

KONU	TARİH
İstanbul: Robbie Williams konseri iptal (Reuters, Robbie Williams Istanbul concert cancelled over safety concerns, singer says, 2025).	5 Ekim 2025
Arjantin: Senato, Milei'nin üniversite ve pediatri fonlarını artıran yasalar üzerindeki vetolarını ezdi (Reuters, 2025).	2 Ekim 2025
Fransa: Duplomb Yasasına karşı imza 2 milyonu aştı (AFP, 2025).	28 Temmuz 2025
Google: Nayya/sağlık verisi paylaşım dili güncellendi (Livemint, 2025).	9 Ekim 2025

Tarihsel ve kuramsal çerçevede kamusal alan ve kamusalılık tartışmalarının nirengi noktası, kamusal alanın zayıflığı veya yokluğu değil; daha çok iletişimsel bağlamda ve bireyin değişen öncelikleri bağlamında aramak gerekmektedir. Bu anlamda önemli bir uğrak noktası olan Jürgen Habermas'ın düşünceleri çalışma için eşsiz bir kapı aralayacaktır. Nitekim Habermas'ın kamusal alanın dönüşümünü iletişim ve piyasa düzleminde düşünmüş olması bugün kamusal alanın ve kamusalılığı nasıl kavramamız gerektiğini de kolaylaştırmaktadır.

Habermas *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü* (2003) eserinde kamusal alanın geçirmiş olduğu değişimi üç noktadan inceleyebiliriz. İlk kamusal alanın yapısal dönüşümü devlet ve ekonomi üzerinden anlaşılır. Buna göre modern devletin ekonomiyle ilişkisinde özgürlükleri güvence altına alan kamu erki ile özel hukuk yoluyla oluşturulmuş iktisadi toplumun yapısı kamu ve özel hukuk ayrımını zorunlu kılmıştır. Bu devletin bireylerin özgürlüklerini güvence altına

alan bir hukuk yaratmış olsa da onların tek tek siyasi kararlara katılabilecek bir mekanizma yaratamamasıyla sonuçlanmıştır. Devlet eliyle çizilmiş kamu ve özel hukuku ikiliği bireyin piyasadaki hakları düşünüldüğünde toplum ve devlet ayrımını aşılmasını gerektirmiştir (s. 25-26).

Habermas kuramsal ve tarihsel çerçevede Marksist bir perspektifle kamusal alanın burjuva toplumunun (sivil toplum) bütünüyle özel bir alan olarak kamu alanının karşısında konumlandığını ikinci bağlam olarak vurgulamıştır. Böylesine bir konumlanma ekonomik tabakalaşma düşünüldüğünde alt sınıf ve mülksüzlerin kamusal alanda burjuva toplumunda yeteri kadar temsil edilemeyeceği sorununu ortaya çıkarmıştır. Ekonomik açıdan bağımlı bir kitlenin en elverişli ideal iletişim koşullarında bile kendiliğinden bir kanaat oluşturamayacakları açıktır. O halde kamusal alan bir çeşitlik varsaymalıdır Habermas'a göre (s. 27-29).

Kamusal alanla ilişkin üçüncü nokta ise iletişimin kendisinin değişmesidir. Temelinde devlet ve toplumun entegrasyonu yatan bütünleşme iletişim olanaklarının artmasıyla mümkün olmuştur. Eğitim oranının artmasıyla paralel okur-yazar sayısındaki artış, basılı yayınların çeşitlenmesi, kitap basım sayısının artmasıyla birlikte gazete ve dergi gibi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması bizzat *"kamunun yapısal dönüşümünü"* sağlamıştır. Bu dönüşüm elektronik kitle iletişim araçlarının devreye girmesiyle, reklamın önem kazanmasıyla ve eğlenceyle bilginin iç içe geçmesiyle daha da derinleşmiştir. Tüm bunlar kamusal alanda devletin iktidar pratiklerini güçlendirirken medyanın kamusal alanı yapılandırıcı gücü iletişim ağının ticarileşmesini ve bu alana yatırılan sermayenin büyümesini de teşvik etmiştir. Sermayecilikle ticarileşen medya aracılığıyla yayın kuruluşların örgütlenmesi iletişim kanallarının yönlendirilme düzeyini ve söylem oluşturma kapasitesini artırdı (Atabek, 2002). Böylece medya iktidar alanına sadece bir nüfuz işlemi olarak değil egemen olduğu kamusal alanda davranışları yönlendirebilme gücüne erişti. İktidarın gücünü kamusal alanda zayıflatan yeni iletişim teknolojileri insan davranışlarını yönlendirme gücüne erişmesiyle kamusal alanı belirleyen bir araç haline de geldi (s. 29-33). Gerçekten de kendilerini kamu hizmeti yaptıkları iddiasıyla ortaya atan BBC, RAI veya Almanya'daki Länder yayıncılığı medyanın belirleyici gücünü göstermektedir (Keane, 2021, s. 115).

Habermas'ın açtığı çığır ve kamusal alanın dönüşümüne dair ortaya koyduğu düşünceler bugün kamusal alan bağlamında tarihsel olarak devam eden sorunların bir öncüsü gibidir. Kamusal alanın piyasa kurallarına göre yeniden düzenlenmesi, burjuva toplumunun bireylere içkin bir şekilde kamusal alanda yeni bir biçim kazanması, reklamın sosyal medya uygulamaları

ve dijitalleşmeyle birlikte yoğun bir şekilde kamusalılıkların belirleyicisi olması, iletişimin hızlanan dinamiğiyle kanaat oluşturamayan halk yığınları bugün kamusal alanın varlığını tehdit etmektedir. Kamusalılığa ilişkin bu yaklaşım ikinci bölümün konusunu oluşturacaktır.

2. Hızlanan Dolaşım ve İletişim Yoğunluğu Kamusal Alanın Yerini Alır mı?

Ortadoğu'nun çehresini değiştirecek *Arap Baharı* (2010) protestolarını gerek ülkeler içinde büyüyen gerekse diğer ülkelere sıçramasında Twitter ve diğer sosyal medya uygulamalarının rolü belirleyici olmuştu (Babacan, Haşlak, & Hira, 2014); (Bennett & AlexandraSegerberg, 2012). Aynı şekilde 2009 seçimlerinin hemen akabinde İran'da hükümete karşı başlayan ayaklanmalarda da Twitter protestocuların kendi aralarında haberleşmesi için çok önemli bir iletişim aracı olmuştu. Her iki olay da sosyal medyanın kamusal bir talep yaratabilme potansiyeli nedeniyle umutla karşılanmıştı. Ancak Arap Baharından sonra rejim değişikliği olan ülkelerde işlerin yolunda gitmeyişi bilinen bir olgu olarak Twitter'ın gücü sorgulanmaya başladı. İran'da ise Twitter kullanıcı sayısı düşünüldüğünde şüphe daha da arttı. 2010 öncesi İran'da Twitter kullanıcı sayısı sadece 19.235 idi. Protestoların Twitter üzerinden organize edildiği gibi iyimser inanç, protesto sırasında atılan tweetlerin İran'dan daha fazla yurt dışından atıldığı ortaya çıktığında yerini sosyal medyanın büyüyen gücünün eleştirisine bırakmıştı (Morozov, 2019, s. 38). Diğer bir vaka ise ABD'de 2024'te gerçekleşen ve bir sağlık şirketi CEO'sunun ölümüyle sonuçlanan olaydır. Luigi Mangione adlı suikastçı ABD sağlık sistemine ve sağlık şirketlerinin politikalarına yönelik gerçekleştirmişti. Ancak olaydan sonra konuşulan suikastçının fiziksel görünümü olmuştu (Tozzi, 2024). Sosyal medya böylesi kamusal bir sorundan kaynaklanan ve elim bir cinayetle sonuçlanan olayda dikkati kamusal tartışmadan daha çok estetik kaygılara kaydırdı.

Bu üç vaka Habermas'ın göstermiş olduğu gibi kamusal alanın iletişimsel olarak nasıl değiştiğini gösteren önemli örneklerdir. Arap Baharında olduğu gibi dijitalleşmenin bir olanak olarak sunduğu sosyal medyada ani bir kamusalılık oluşabilir ancak kamusalılığı sürekliliği normatif ilkelerle desteklenmediğinde kalıcı olmamaktadır. Kalıcı bir kamusal alan ve derinlik kazanabilecek bir kamusalılık ancak kurumsal taşıyıcılar (sivil toplum, kurumlar, hukuk) yoluyla mümkün olabilecektir. Dijitalleşme aynı zamanda bu kurumsal taşıyıcıları da beslemelidir. İran örneğinde ise kamusalılık dış bir yankıya dayanmıştır. Halihazırda mevcut kurumsal kısıtlılıklar İran'da hükümet protestolarını engellemeyi başarmıştır. Daha da önemlisi sosyal medya ağ merkezlerinin konumu sosyal medyayı tıpkı anaakım medya gibi

bir belirleyici noktasına ulaştırmıştır. Bu kamusal alanda bireyin kanaat oluşturma gücünü biraz daha zaafa uğratılmasıyla eş anlamlıdır. CEO suikastı olayında ise kamusalılığı belirleyen hız ve piyasa mantığıyla estetize duyuların devreye girmesi dikkatleri çabuk dağıtmıştır. Bu anlamda zanlının hastane görüntülerinden başlayarak mahkeme görüntülerinin hızlı bir şekilde yayılması kamusal bir meseleyi saptırmıştır. Sosyal medyanın hızlı etkisi Habermas'ın müzakereci (2023) kamusal alanını zayıflatırken gündem oluşturma ve gündem kurma sosyal medya ağları üzerinden gerçekleşir (Çelik, 2025) ; (Avcil, 2021).

O halde dijitalleşme araçları -özellikle sosyal medya uygulamaları- ile kamusal alanın arasındaki ilişkiyi sosyal medyanın kamusalılık ilişkisini yeniden tanımlarken aynı zamanda onu dönüştürdüğü yaklaşımıyla ele alabiliriz. Bu dönüşümün temelinde kamusalılığın derinleşmemesi, aynı zamanda iletişimin yoğun bir şekilde hızlanması ve kamusal meselelerin gündemde kalma süresinin bu hıza bağlı olarak çok az sürelerle düşmesi vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısının yıllar geçtikçe artması kamusal alanda bir kayma yaratarak geleneksel siyasi gündem oluşturma çabalarının sosyal medyaya kanalize olmasının önemli bir nedenidir. Önemli bir çalışmanın da (Mertek, 2024) gösterdiği gibi 2024 yılı itibariyle dünya üzerinde sosyal medya kullanıcı sayısı 5,04 milyar kişi sosyal medya kullanmaktadır. Ancak böylesine bir gelişme Habermas'ın normatif kamusalılık bağlamı çerçevesinde formel bir tartışma zemini ortaya çıkarmaz (Odabaş, 2018).

Sosyal medya kullanıcı sayısı artmasına ve buna bağlı olarak iletişimin hızlanmasına rağmen kamusal derinlik ve kamusal meselelerin niteliği budanmış gibi görünmektedir (Roy, 2024, s. 54). Habermas'ın medya ağlarının ticarileşmesi ve sermayenin medyaya yatırım yapması örneğinde olduğu gibi bugün sosyal medya uygulamaları aracılığıyla oluşturulan platform kamusal meseleleri bile ekonomik alana çekmiş bulunmaktadır. Ekonomik alan rekabetçidir ve hızı esas alır. Bu hızlanmada hiçbir kullanıcının geride kalma şansı yoktur. Nitekim yurttaş bir kullanıcıya dönüştürüldüğünde kamusal meseleler ve kamusalılıklar da anında tüketilebilecek bir nesne derekesini indirgenir. Derinlikli bir tartışmanın ortaya çıkması için müşterek zaman ufkuna ihtiyacımız olduğu düşünüldüğünde (Rosa, 2022, s. 37) viral olanın hızlı yayılımı bu zamanı oluşturmaya engellemektedir. Yurttaş kullanıcıya dönüştüğünde kamusal alan için gereklilik olan müşterek bağlar da bireyselleşir ve kamusal tartışmaların ortak bir bağlantısı kalmaz (Küçük, 2025).

Zaman ekonomisi ve platformlar üzerinden kamusal sürecin niteliğini okumak mümkündür. Kamusal derinlik için bir haberin ve olayın dolaşım

sürecinin ne kadar süreyle görünür olduğu, bu haberin veya olayın karşı argümanlarla ilişkisinin ne kadar olduğu ve kurumsal yankılanmasının sosyal medya uygulamalarından ne ölçüde parlamentoya veya sivil toplum kuruluşlarına taşındığıdır. Bu üç ölçek hızın kamusal müzakereyi nasıl bastırabileceğini ortaya koymaktadır (Helberger, 2019). Yine yurttaşın kullanıcıya dönüştüğü ekonomik temelli platformlar farklı haberlere farklı ilgiler gösterebilmektedir. Buna göre aynı kullanıcı kitlesi haber modunda başka eğlence modunda daha başka akış ve trend eğilimleri görebilmektedir. Hiçbir ortak bağı bulunmayan bu konular kamusal konularını da görünmez kılmaktadır (Helberger ve diğerleri, 2021).

Kamusal alanın hızla etkileşiminde duygulanımsal pratikler de önem kazanmıştır. Öfke, korku ve panik gibi duygulanımsal uyarıyı etkileyen içerikler paylaşım sayısını artırmakta, beğeni ve yorum yapmaya yönelik bir avantaj barındırmaktadır. Kamuların sadece bilgi değil müşterek bilinç vasıtasıyla duygular üzerine de kurulduğunu düşünürsek kanaat ve kanının gerekçesi önemini yitirerek duygusal durumların ve kimliklerin ön plana çıkmasına neden olacaktır. Duygulanımsal içerikler her ne kadar katılımı artırsa da büyük ölçüde anlık ve tepkisel kalacaktır. Sözgelimi Charlie Kirk ölümü ve Epstein vakası bu duygu durumlarını açığa vurup ilk başta çokça etkileşim olsa da 24 saat dolmadan haber değerleri kaybolmaya başlamıştır. Bu bağlamda kamusal alanı müşterek olarak bağlayacak gündem olay ve kişi üzerinden anlaşılmaya başlanır. Duygu durumlarının söz konusu olduğu içeriklerin nihai etkisi ise daha olumsuzdur; herhangi bir kanıta dayanmayan olaylar hakkında hüküm vermek, karşıt görüşleri hiç hesaba katmadan yok saymak ve gündemin hızlı değişimi nedeniyle sürdürülebilir politika yapımını zorlaştırmak (Bauer, 2022, s. 27). Böylelikle bir linç kültürü ortaya çıkması kolaylaşmaktadır (Blackford, 2022).

Platform ekonomisi ve sosyal medya uygulamaları kendi özgüllükleri olan bireyleri kitleye çevirerek ve onları dar bir çerçeve içine alarak “*context collapse*” (Marwick & boyd, 2010) denen bir durumla baş başa bırakır. Olayların ve durumların bağlamından ayrılması veya koparılmasıyla yaşanan bu kriz kullanıcı ve tüketici yurttaşları sosyal medyada kime konuştuğunu bilmeyen bireylere dönüştürmektedir. Dolayısıyla insanlar hayali ve imajinatif bir izleyici kitlesi yaratma eğilimine girerler. Böylece kullanıcı anlık durum veya haberlere göre öz-sunumunu anlık bağlamlarla kurgular (Marwick & boyd, 2010); (Turkle, 2024, s. 17). Kullanıcıların bu yöntemi bir yandan otantiklik vurgusunu derinleştirirken diğer yandan kişisel markalaşma yöntemi sunmaktadır. Farklı içerikler, belli bir kitleye hitap etme, kendi kimliklerini bilinçli olarak gizleme, anonim hesaplar açma gibi yöntemler de

kişinin bu kamusal sunumuna eşlik etmekte ve toplum bir gösteri toplumuna dönüşmektedir (Debord, 2022).

Bu ağı kamusalılıkta izleyici yalnızca takipçi listesi değildir: Retweet, arama ve platformlar arası taşıma sayesinde iletiler beklenmedik okurlara akar; böylece “gerçek” izleyici ile “hayal edilen” izleyici arasındaki kopukluk büyür. Kullanıcılar çoğu zaman tweetlerinin kimler tarafından görüldüğünü asla bilemez; bu da sahnenin ön/arka (frontstage/backstage) ayrımını bulanıklaştırıp, aşırı paylaşma normlarına ve mahremiyet kaygılarına çarpan bir gerilim üretir. Şeffaflık bu durumda engellenir olur (Ananny & Crawford, 2016). Kısacası Twitter, kişisel ve kamusal etkileşimi birleştirerek yeni bağlantı olanakları kadar, otantiklik–marka, samimiyet–gösteri ve görünürlük–gizlilik eksenlerinde yeni çatışmalar da yaratır (Marwick & boyd, 2010).

Kamuyu sabit bir cemaat değil de dolaşımla kurulan bir sesleme ilişkisi olarak düşünmeye davet eden Warner, bir metnin veya söylemin belirsiz sayıda yabancıya seslendiği ölçüde bir kamu yaratabileceğini vurgular. Kamu hazır hedef bir kitle değildir, söylemin muhatabını bulduğu ve dolaşımda uzunca kaldığı bir mekândır (Warner, 2002). Ancak dijitalleşme iletişimin aynılar arasında olduğu bir alan yaratmış ve sosyal medya bu alanı hazır bir kitleye seslenen bir yere dönüştürmüştür. Demokrasi farklılıklardan hareketle müşterek bir bağ yaratma yolu iken bugün aynıların oluşturduğu bir cemaat olmuştur (Han, 2022, s. 24). Bu yüzden kamunun birincil maddesi kişiler değil, metinlerin dolaşımıdır; söylem, kamusal olduğunu hem varsayar hem de kendi dolaşım pratikleriyle (alınıp-okunma, yeniden gönderim, tartışma) reflektif biçimde üretir. Bu kurulumun önemli sonuçları vardır. İlk olarak kamu, zamanla doğrudan ilişki kurar: Varlığı, metinlerin sürekli yeniden görünmesi ve takip edilmesine bağlıdır; ilgi düştüğünde kamu da çözülür. İkincisi, kamu poetiktir: yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz, dünya kurar—neye “biz” diyeceğimizi, hangi üslup ve normlarla konuşacağımızı belirleyen bir dil ufku yaratır. Üçüncüsü, kamu çirişimle değil, dolaşımla ölçülür: kimlerin dâhil olup olmadığı kadar, metnin nasıl yankılandığı, kimlerde ne uyandırdığı ve hangi bağlamlara taşındığını belirleyicidir. Böyle bakınca kamusalılık, kurumların önceden sağladığı bir sahneden ziyade, iletişimin yeniden ördüğü bir uzamdır. Kamuların normlarını paylaşmayan ya da onlardan dışlanan gruplar, karşı-kamular içinde alternatif hitap tarzları ve farklı dolaşım devreleri kurar. Karşı-kamular yalnızca “karşıt görüş” üretmez; başka bir kamusal rejimi—başka bir üslup ekonomisi, meşruiyet ölçüsü ve görünürlük siyaseti—inşa eder. Bu yüzden demokrasi, tek bir büyük kamudan çok, birbirini kesen çoklu kamular ve karşı-kamular arasındaki dolaşım mücadeleleriyle anlaşılmalıdır; güncel ağı ortamlar (hashtag’ler,

forumlar, bültenler) tam da bu çoğul dolaşım rejimlerini hızlandırır ya da bastırır (Warner, 2002).

SONUÇ

Çalışma, kamusal alanın güncel krizini kamusal alanın belirsizliği üzerinden değil, hız, dikkat ve duygulanım ekonomisi altında gerçekleşen bir yeniden-biçimlenme olarak okumayı önermiştir. Arendt'in müşterek dünya vurgusu, Ranciere'in demokratik paradoksu ve Habermas'ın iletişimsel-kurumsal dönüşümü; Warner'ın kamular/karşı-kamular tartışması ve platform çalışmalarının bulgularıyla eklemlendiğinde şu sonuç belirginleşir: Dijital ağlar kamusal alanın tetikleyicisi olabilir, fakat taşıyıcısı değildir. Kalıcı ve derinlikli bir kamusal tartışma; hızlı dolaşımın ötesinde karşı-argüman üretimini teşvik eden kurumlara, açık prosedürlere ve hesap verebilir araboluculuklara ihtiyaç duyar.

Buna göre önerilen "kamusal derinlik" ölçütleri (dolaşım süresi, karşı-argüman yoğunluğu, kurumsal yankılanma) hem ampirik analizler için bir çerçeve, hem de politika/tasarım için bir yol haritası sunar: Platformların şeffaflığı ve algoritmik çoğulluk; kamusal yayıncılığın bağımsızlığı ve niteliği, sivil toplumun arşivleme-izleme kapasitesi; meclis ve yargının katılıma açık işleyişi, kamusal alanın sürekliliğini güçlendirir. Son kertede mesele, iletişimin hızını düşürmek değil; hızın içinden müşterek bir zaman ufku ve müzakere zemini kurmaktır. Bu da yalnızca teknik bir sorun değil, anayasal-kurumsal ve kültürel bir tasarım meselesidir.

Kaynakça

- AFP, L. M. (2025, July 28). *French petition against pesticide reaches two million signatories*. October 3, 2025 tarihinde [www.lemonde.fr](https://www.lemonde.fr/en/france/article/2025/07/28/french-petition-against-pesticide-reaches-two-million-signatories_6743805_7.html). https://www.lemonde.fr/en/france/article/2025/07/28/french-petition-against-pesticide-reaches-two-million-signatories_6743805_7.html adresinden alındı
- Ananny, M., & Crawford, K. (2016). Seeing without knowing: Limitations of the transparency ideal and its application to algorithmic accountability. *New Media & Society*, 20(3), s. 973-989. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1461444816676645>
- Arendt, H. (2021). *İnsanlık Durumu*. (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atabek, N. (2002, January 1). Kamouyu, Medya ve Demokrasi. *Kurgu*, 19(1), s. 214-229.
- Avcil, C. (2021). Kamusal Alanı Dijitalleşme Çerçevesinde Yeniden Okumak. *Liberal Düşünce Dergisi*, 26(103), s. 81-100. <https://doi.org/https://doi.org/10.36484/liberal.954382>
- Babacan, M. E., Haşlak, İ., & Hira, İ. (2014, July 25). Sosyal Medya ve Arap Baharı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), s. 63-92.
- Bauer, T. (2022). *Dünyanın Tekdüzeleşmesi*. (M. Kaya, Çev.) İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Bennett, W. L., & AlexandraSegerberg. (2012). THE LOGIC OF CONNECTIVE ACTION: Digital media and the personalization of contentious politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), s. 739-768. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.670661>
- Blackford, R. (2022). *Görüş Zorbalığı ve Linç Kültürü*. (B. Akmeriç, Çev.) İstanbul: The Kitap.
- Calhoun, C., Gaonkar, D. P., & Taylor, C. (2025). *Demokrasi Yozlaşmaları*. (A. F. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Totem Yayınları .
- Çelik, E. (2025, June 12). Modern toplumda kamusal mekânın dönüşümü kimlik ve anonimleşme. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(53), s. 423-429. <https://doi.org/https://doi.org/10.31795/baunsobed.1643224>
- Debord, G. (2022). *Gösteri Toplumu*. (A. Ekmekçi, & O. Taşkent, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2023). *Cinselliğin Tarihi* (Cilt 1). (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul : Ayrıntı Yayınları .
- Habermas, J. (2003). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. (T. Bora, & M. Sancar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Habermas, J. (2023). *Kamusallığın Yeni Bir Yapısal Dönüşümü ve Müzakereci Demokrasi*. (T. Bora, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

- Han, B. C. (2022). *Enfokrasi*. (M. Özdemir, Çev.) İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Helberger, N. (2019). On the Democratic Role of News Recommenders. *Digital Journalism*, 7(8), s. 993-1012. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/021670811.2019.1623700>
- Helberger, N., Drunen, M. v., Vrijenhoek, S., & Möller, J. (2021, February 26). *Regulation of news recommenders in the Digital Services Act: empowering David against the Very Large Online Goliath*. October 1, 2025 tarihinde Internet Policy Review. <https://policyreview.info/articles/news/regulation-news-recommenders-digital-services-act-empowering-david-against-very-large> adresinden alındı
- Keane, J. (2021). *Medya ve Demokrasi*. (H. Şahin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Küçük, A. (2025, Eylül 28). Post-Kamusal Çağda Bilgi İktidarı: Algoritmik Filtreleme ve Ortak Akıl Krizi. *İmgelem (Yeni Medya Çalışmaları)*. <https://doi.org/https://doi.org/10.53791/imgelem.1708061>
- Lippmann, W. (2024). *Hayalet Kamu*. (C. E. Aslan, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Livemint. (2025, October 9). *Google told employees to share health data with third-party AI partner to get benefits: Report*. October 9, 2025 tarihinde www.livemint.com. https://www.livemint.com/technology/tech-news/google-told-staff-to-share-health-data-with-third-party-ai-partner-to-get-benefits-report-11760014099981.html?utm_source=chatgpt.com adresinden alındı
- Marwick, A. E., & boyd, d. (2010). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New media & Society*, 13(1), s. 114-133. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Mertek, S. (2024, December 15). Dijitalleşme ve Demokrasinin Krizi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 20(67), s. 38-58.
- Morozov, E. (2019). *Twitter'dan Sonra Bir Tarih Kaldı mı?* (M. Tekin, Çev.) İstanbul: Açılım Kitap.
- Odabaş, U. K. (2018, Ekim 13). Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Habermas. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı), s. 2051-2066.
- Ranciere, J. (2020). *Demokrasi Nefreti*. (U. Özmkas, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Reuters. (2025, October 3). *Argentina's Milei suffers veto overrides again, a blow before consequential midterms*. October 5, 2025 tarihinde www.reuters.com. <https://www.reuters.com/world/americas/argentinas-milei-suffers-ve-to-overrides-again-blow-before-consequential-midterms-2025-10-02/> adresinden alındı

- Reuters. (2025, October 25). *Robbie Williams Istanbul concert cancelled over safety concerns, singer says*. October 5 , 2025 tarihinde [www.reuters.com](https://www.reuters.com/world/uk/robbie-williams-istanbul-concert-cancelled-over-safety-concerns-singer-says-2025-10-05/). <https://www.reuters.com/world/uk/robbie-williams-istanbul-concert-cancelled-over-safety-concerns-singer-says-2025-10-05/> adresinden alındı
- Rosa, H. (2022). *Yabancılaşma ve Hızlanma*. (B. Konuk, Çev.) İstanbul: Albarak Yayınları.
- Roy, O. (2024). *Dünyanın Düzleşmesi*. (H. Bayrı, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sennett, R. (2020). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. (S. Durak, & A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tozzi, J. (2024, December 4). *UnitedHealth Executive Fatally Shot in NYC, Sparking Manhunt*. [news.bloomberglaw.com](https://news.bloomberglaw.com/insurance/unitedhealthcare-ceo-brian-thompson-fatally-shot-in-manhattan?utm_source=chatgpt.com). https://news.bloomberglaw.com/insurance/unitedhealthcare-ceo-brian-thompson-fatally-shot-in-manhattan?utm_source=chatgpt.com
- Turkle, S. (2024). *Ekrandaki Hayat*. (Ö. Çelik, Çev.) İstanbul: AA Kitap.
- Warner, M. (2002). Publics and Counterpublics (abbreviated version). *Quarterly Journal of Speech*, 88(4), s. 413-425.